

Epoca religiei

Credința creștină stă la baza civilizației medievale europene. Dar pe parcurs ce biserica devenea tot mai puternică și privilegiată, au apărut tot mai multe revolte cauzate de disensiuni, intensificate de o serie de dispute interne, scandaluri și separări.

În sec. al X-lea, Europa creștină a început să-și anihileze inamicii și să se extindă. Pentru o perioadă de timp acest lucru era valabil, în mod egal, pentru ambele Europe, și cea de vest, dominată de creștinismul catolic și pentru cea de est, unde biserica ortodoxă îi convertea pe slavi într-un ritm constant. Cele două biserici sunt deja separate, își creează tradiții diferite, deși încercări de reunificare au continuat să fie făcute.

Cele două biserici aveau în față viitor cu totul diferit. Asupra bisericii ortodoxe se executa o presiune tot mai mare din cauza extinderii islamismului. În vest însă următoarele câteva secole vor deveni "epoca religiei", în care biserica și religia influențează toate domeniile vieții.

Atracția imediată

Au existat multe motive pentru aceasta. Atracția religiei a avut un impact imediat și evident într-o lume brutală și nesigură. Majoritatea oamenilor din epoca medievală duceau o viață

▼ Mănăstirea franceză din Cluny a pornit reforma monastică și a devenit centrul primului ordin religios adevărat.

grea cu multe neajunsuri. Acest lucru a făcut din promisiunea creștină a unei eternități pline de bucurie, un lucru, în particular, foarte atragător, iar biserica deținea cheile unei vieți eterne. Preoțimea efectiv a monopolizat sistemul educațional – doar câțiva dintre profani erau chiar învățați – și numai ei puteau citi și înțelege versiunile latine, grecești și ebraice în care era scrisă Scriptura. Pomind de la fiecare aspect – și mai presus de toate când liturgia a fost celebrată de către un preot – biserica a devenit un factor indispensabil în a realiza contactul dintre Dumnezeu și omenire. Ca rezultat, religia a devenit centrul vieții oamenilor și treptat, preoțimea a ajuns să fie considerată ca persoane superioare – în cel mai bun caz o elită spirituală, iar în cel mai rău caz o castă privilegiată.

Elita spirituală

La începutul evului mediu majoritatea oamenilor au adoptat viziunea "elitei spirituale". Acest lucru era, în special, adevărat în ceea ce-i privește pe călugări și pe maici. Acest fapt a fost văzut ca cel mai dorit fel de viață creștină, și astfel monastismul a luat amploare, a înflorit la începutul secolului al V-lea,

când Sf. Benedict și-a conceput regulile monastice.

Secolul X și XI sunt martore ale unei mai profunde reînvieri, începând în 910 cu întemeierea în Franța a mănăstirii Cluny. Curând această mare mănăstire a devenit un model pentru alții, și în câteva decenii au ajuns să fie 1500 de mănăstiri care i-au urmat exemplul. Influența cluniană a fost resimțită în comunitatea creștină din vest, inspirând biserica să curme abuzurile și să impună o disciplină uniformă asupra membrilor săi.

Puterea Papalității

În secolul XI, multe ordine monastice noi au fost fondate, inclusiv cel al cisternienilor foarte disciplinați. Papalitatea a "detronat" dominația sfinților împărați romani și a continuat să lupte pentru dreptul său de a controla evenimentele din cadrul bisericii. Frația Viermilor a adus această dispută. Investitura controversată, la o concluzie cu succes. Între timp, prima cruciadă (1096-99) condusă de Papa Urban al II-lea a ridicat prestigiul papal la noi înălțimi. În sec. următor, papalitatea deja funcționa mai mult ca un jucător în politica europeană decât ca o forță spirituală. Secolele XII și XIII sunt văzute

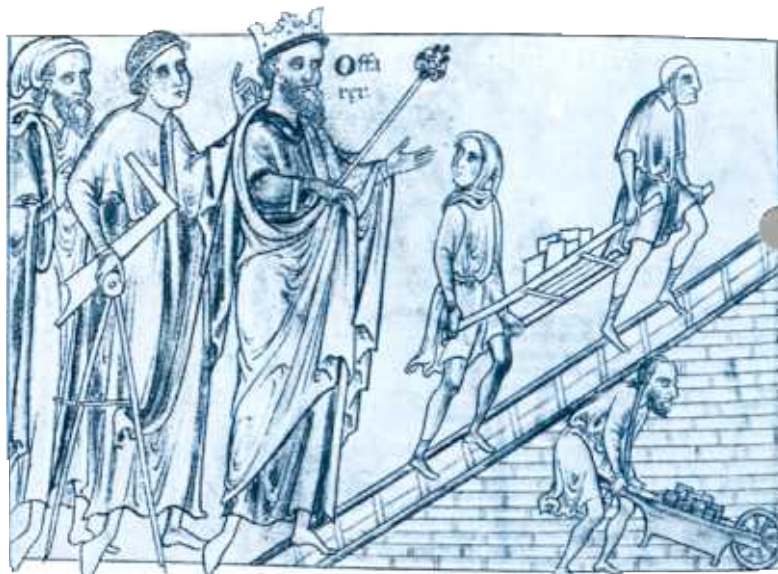

▲ Sf. Vasile (329-79), care a stabilit cea mai populară și răspândită regulă monastică în biserica creștină de est.

● Sf. Benedict cu regula lui monastică, ce cuprindea o schemă pentru rutina zilnică, făcând clare responsabilitățile fiecărei persoane din comunitate. Includea jurământul de stabilitate, care lega până la moarte fiecare călugăr de casa căreia i s-a alăturat.

🔗 Călugări medievali atingând un copac (stânga) și o biserică în localitatea St. Albans, construită sub ochii regelui Offa (dreapta). Activitatea fizică era o parte esențială a regulei monastice stabilite de Sf. Benedict.

ca punctul cel mai înalt al civilizației medievale, iar istoricii Evului Mediu sunt înclinați să spună că Renașterea din secolul XII a fost mult mai importantă decât ultima și mai renumita Renaștere italiană. O creștere a populației, o îmbunătățire a metodelor din agricultură, dezvoltarea orașelor precum și comerțul au dat un nou imbold societății europene.

Întemeierea universității

Un prim rezultat al acestei expansiuni generale, a fost o creștere mare de oameni educați (de ex., ca și administratori, secretari și avocați), iar acest lucru a dus la o dezvoltare a unei noi instituții de învățământ superior – universitatea. Universitatea din Bologna, fondată în 1158, a fost prima, urmată de cea de la Paris, Oxford, Cambridge și Heidelberg. Prin secolul XIV universitățile erau de găsit peste tot în Europa.

În același timp au fost traduse texte ale autorilor greci care până atunci nu au fost cunoscute. Aceste texte au fost conservate și transmise de către lumea islamică. Limba în care au fost traduse este limba latină, limba învățaților din vest. Ei au deschis noi drumuri către materii cum ar fi: logica, geometria, medi-

cina, și astronomia. Deasemenea, ei au creat problemele de intelect, deoarece adesea apăreau contradicții între învățăturile antice și cele ale bisericii. O serie de mari gânditori medievali cunoscuți ca filozofi învățați au abordat aceste probleme. Cea mai remarcabilă figură, cea a Sf. Thomas Aquinas (c. 1225-74) a scris lucrarea *Summa Theologia* intenționând să aducă credința și rațiunea la același nivel, fapt care și astăzi reprezintă baza filozofiei catolice.

Sărăcia sfântă

Una dintre cele mai atractive figuri medievale a fost un italian, Sf. Francisc de Assisi (1182-1216) care și-a abandonat viața plină de belșug pentru a trăi "sfânta sărăcie". Căldura lui umană și dragostea pentru întreaga creație – văzută în scene ca predica lui către păsări – au introdus o nouă viziune în creștinătate care înainte lua în răs lumea materială. De asemenea, Sf. Francisc a întemeiat Ordinul Franciscan al călugărilor, dedicați sărăciei, castității și supunerii, dar trăind în lume ca și cerșetori, predicând și efectuând lucrări bune. Printr-o strânsă legătură cu Sf. Francis, Sf. Clare a fondat și el un ordin similar pentru femei, numit Ordinul celor Săraci. Un alt ordin al cerșetorilor, cel al Dominicanelor a fost de asemenea fondat la începutul secolului XII.

În ochii unora sărăcia și umilința Sfântului Francisc, atât de supus Evangheliilor, au pus o lumină nefavorabilă asupra splendorii și bunăstării lumesti de care beneficia Papalitatea și Biserica. Pe la mijlocul secolului al XIII-lea Papa a devenit un stăpân teritorial în Italia, și de asemenea capul unei largi organizații internaționale cu proprii ei administratori instruiți și cu propriile instrumente de colectat taxe. Peste tot biserica avea o poziție privilegiată, fiind susținută de înaltele tribunale speciale, singurele instituții cărora îi dădeau socoteală, unde pedepsele erau considerabil mai ușoare decât cele imputate profanilor pentru ofense comparabile.

Acestea și multe alte resentimente au devenit tot mai mari când orașele au început să înflorească și să se îmbogățească, iar numărul laicilor bogați cu știință de carte și bine informați creștea. Profanii erau extrem de pioși și nerăbdători să participe tot mai mult la viața religioasă.

Printre altele, entuziasmul lor s-a arătat în clădirea marilor catedrale catolice de la jumătatea sec. 12, fapt care ar fi fost imposibil de realizat fără fonduri furnizate de orașeni de-a lungul multor generații. Era implicată evlavia, precum și mândria civică, iar o parte din impulsul de a construi catedrale cum nu s-au mai văzut

🔗 Papa Inocențiu al II-lea într-o pictură de Giotto, visând la ajutorul din partea Sfântului Francisc de a susține biserica de la cădere. Sf. Francis a fondat ordinul franciscanilor.

▶ Veșmintele purtate de o parte din membrii ordinului medieval. Regula benedictină era flexibilă, putând fi adaptată fără o ruptură totală de tradiția din trecut. Casele Clunice erau bazate pe regula benedictă, dar erau parte dintr-o ierarhie vastă având modelul Cluny în frunte.

benedict

clunic

canonic al ordinului Sf. Augustin

era fără îndoială o dorință de a întrece alte comunități. Ca și rezultat al acestui amestec de motive, turlele bisericii și catedralei erau dominate de linia cerului din aproape toate orasele până în secolul XX – lucru elocvent și durabil ce aducea aminte de Epoca Religiei.

La cea mai îndepărtată extremă a sa, disensiunea cu biserica s-a arătat în sine în procesul de dezvoltare a ereziei – forme ale credinței creștine în contradicție cu doctrina catolică expusă de papi. La începutul secolului 12 o puternică erezie a luat naștere în Provence (sudul Franței), unde Catharii sau Albigenzii au devenit atât de puternici încât Papa Inocențiu al III a proclamat o cruciadă împotriva lor; au fost exterminați de către regele Louis al VIII-lea și de către nobilii din nordul Franței cărora această datorie pioasă le-a adus recompense materiale precum și politice.

Credințe diferite

Catharii dețineau niște doctrine – de notat era credința în natura rea a lumii – care cu siguranță nu putea să fie de acord cu catolicismul. Într-un număr de alte secte, de ex. waldensianismul, accentul era pe întoarcerea la o viață caracterizată de o simplitate biblică, ca cea pe care Isus și discipolii săi au trăit-o – și cu siguranță nu condusă de papă și principii ai bisericii.

De fapt se sugerau aceleași idei din viața Sf. Francisc, care a rămas în cadrul bisericii și a devenit unul din sfinții ei. Dar după moartea sa, franciscanii s-au reorganizat în linii mai puțin comunitare și au fost luate măsuri ferme împotriva adepților sfântului Francis care doreau ca ordinul să rămână fără avere. Prin secolul al XIII-lea atitudinea bisericii față de eretici s-a înăsprit, iar în 1232 a fost înființată celebra Inchiziție pentru a-i investiga și eradica pe cei care aduceau ofense la adresa bisericii.

În timpul acestei perioade papalitatea a atins culmea puterii sale politice, în cele din urmă înăbușind încercările Sfinților Împărați Romani de a controla Germania și Italia. Oricum, au apărut noi adversități aproape imediat. Pe la începutul sec. al 14-lea Monarhii au format națiuni-state cum ar fi Franța și Anglia. Deși loiali bisericii Monarhii au hotărât

carthusian

cistercian

templar

franciscan

▲ Ilustrație dintr-un manuscris din secolul al XIII-lea care prezintă mănăstirea carthusiană La Grande Chartreuse. Regulile stricte ale cartusienilor pretindeau un regim greu de muncă și rații mici de mâncare.

◀ Tradiția monastică s-a dezvoltat în continuare în secolele XII și XIII, cu apariția călugărilor franciscani, cistercieni și cartusieni, și ordinul militar al Templilor.

să nu mai permită amestecul Papalității în viața bisericilor naționale; iar clerul lor, care începea să formeze imaginea unei biserici naționale, a avut tendința să îi susțină. În momentul când Papa Bonifaciu (1294-1303) își exprima marea sa pretenție asupra dreptului la papalitate – de fapt, dominația peste toți conducătorii – puterea papalității o luase pe drumul declinului care curând deveni catastrofal.

Acest lucru s-a întâmplat în timp pontificatului (domnia papei) lui Clement al V-lea (1355-14), care a devenit un prizonier virtual al regelui Franței, Philip al IV-lea. În 1307 papa Clement a fost obligat să colaboreze la distru-

grea Cavalerilor Ordinului Templului (Templierilor), un vechi ordin cruciadic care devenise extrem de bogat. Arestările în masă, tortura și confesiunile forțate au făcut ca Templierii să fie acuzați de o varietate de lucruri rele, de practici ciudate și conspirative, care, de fapt, au putut avea sau nu un temei adevărat. Mulți au fost executați, iar averea lor dată regelui.

Papalitatea discreditată

În 1309, Clement s-a stabilit la Avignon, la granița cu Franța, și aceasta a continuat să fie rezidență papală până în 1377. În timpul acestei "Captivități Babiloniene", papii au fost, inevitabil, văzuți ca și marionete ale Franței, iar intrigile politice și pretențiile financiare ale unui papă de mai demult, Ioan al XXII-lea (1316-34) aproape că au servit la discreditarea papalității.

Dar, totuși urma să vină ceva și mai rău: doar la un an de la întoarcerea lui Grigore al XI-lea la Roma, existau 2 papi. Alegerea papei Urban al VI-lea (1378-97) nu a fost pe placul Franței, și în consecință un grup format în mare parte din cardinali francezi și-au ales propriul lor papă contracandidat, papa Clement al VI-lea (1378-97). Acest lucru a determinat începerea Marii Schisme care a durat 40 de ani. Franța și aliații săi l-au susținut pe Clement, pe când Anglia, Sfântul Imperiu Roman și aliații lor l-au susținut pe Urban.

Rivalitatea lor a fost continuată de către succesorii lor până în 1409, când un consiliu al bisericii a hotărât să îi înlăture pe ambii papi și să numească unul nou. Oricum, din

moment ce papii care existau au refuzat să renunțe la cererile lor, acest lucru a înrăutățit situația și mai mult: pentru o perioadă de 8 ani au existat nu mai puțin de 3 papi rivali. În cele din urmă, Marea Schismă a luat sfârșit după Conciliul de la Constanț în 1417, când toți cei 3 papi au fost înlăturați și Martin al V-lea a devenit ocupantul necontestat al tronului papal. În mod remarcabil, acest scandal lung și fără precedent nu a împiedicat papalitatea să-și recupereze autoritatea.

Separarea a fost încheiată de o întrunire a conciliilor generale reprezentante ale întregii biserici, și la un moment dat se părea că asemenea concilii, în viitor, vor fi autoritatea supremă. Dar după o lungă luptă, Conciliul de la Basel (1413-49) a fost manevrat de către papa Eugeniu al IV-lea, și din acest moment Conciliile erau întotdeauna subordonate papei.

Provocarea bisericii

De-a lungul timpului, cele mai semnificative evenimente au fost dezacordurile totale din diferitele părți ale Europei. În Anglia, John Wycliffe (c. 1330-84) a atacat bogăția în care trăia biserica și a pus accent pe biblie (mai mult decât pe legea bisericii) ca sursă de autoritate. Mai târziu, Jan Huss (c. 1369-1415) a înaintat niște idei derivate de la Wycliff în îndepărtata Bohemie (în prezent vestul Republicii Cehe).

Semnificativ, cei doi au fost implicați în traducerea Scripturii în limba națională (engleza și ceha). Ideea de a da voie tuturor oamenilor să citească Scriptura – și, în mod implicit, să o judece pentru ei înșiși – a fost revoluționară,

DATE IMPORTANTE

- 910**
Fondarea Mănăstirii Cluny
- 1077**
Henry IV se supune Papei Grigore IV
- 1069-1099**
Fondarea ordinului cistercian
- 1122**
Concordatul Worm
- 1158**
Fondarea primei universități la Bologna
- 1208-1226**
Cruciadă împotriva albigensilor
- 1210**
Recunoașterea ordinului franciscan
- 1309-1377**
"Captivitatea" papală la Avignon
- 1377-1417**
Marea Schismă
- kb. 1380**
Prima traducere a Bibliei în engleză
- 1415**
Arderea pe rug a lui Jan Huss
- 1420**
Cruciații sunt învânși de Sigismund
- 1433**
Înțelegerea de la Praga
- 1449**
Eșecul Mișcării Conciliare

● O imagine din sec. al XI-lea arătându-l pe Sf. Martin tăindu-și haina în două ca să o împartă cu un cerșetor tremurând. Martin este un mare exemplu pentru călugării din vestul Europei.

● Călugăr medieval lucrind la un manuscris. Între 1050 și 1150 mănăstirile erau centre importante de învățat, pe când Europa ieșea din Epoca Întunecată.

